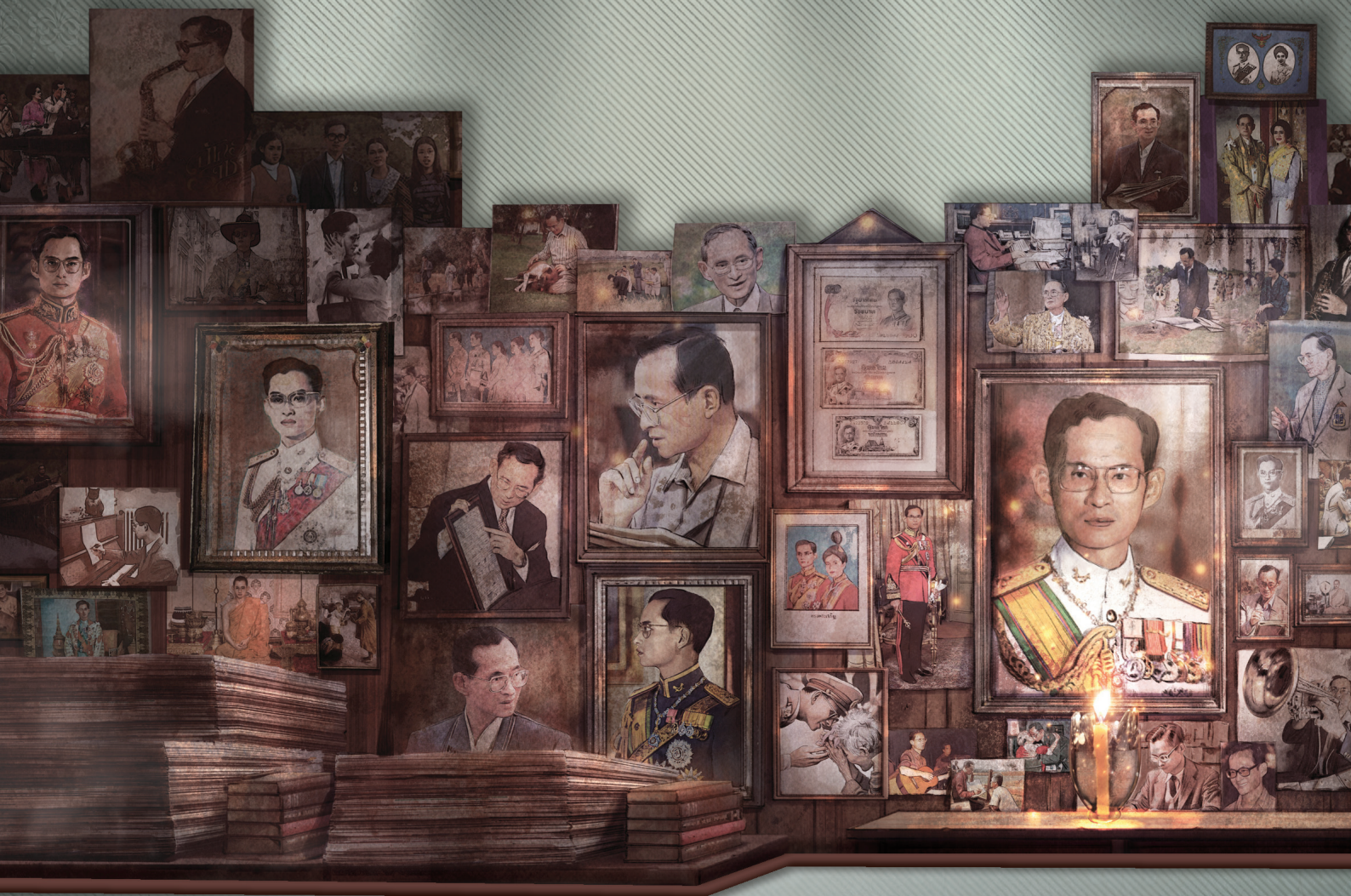

วารสารสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ISSUE NO. 23 2016

POPS

M
O
A
C

Pride of Office of the Permanent Secretary for Ministry of Agriculture and Cooperatives

กษัตริย์เกษตร พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช กับการพัฒนาการเกษตรไทย

“...เศรษฐกิจของเราขึ้นอยู่กับเกษตรกรรมแต่ไรแต่ไรแล้ว รายได้ของประเทศที่ได้มาจากการสร้างความเจริญด้านต่างๆ เป็นรายได้จากการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเจริญของประเทศต้องอาศัยความเจริญของการเกษตรเป็นสำคัญ และงานทุกๆ ฝ่ายจะดำเนินก้าวหน้าไปได้ ก็เพราะการเกษตรของเราเจริญ...”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร
ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 3 กรกฎาคม 2507

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นกษัตริย์นักเกษตรกรรม นักพัฒนาและนักคิดค้น การทรงงานหนักอย่างไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยากของพระองค์ ได้พัฒนาการเกษตรของไทยให้เกิดความยั่งยืน นับตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. 2493 ทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้วยพระราชหฤทัยมุ่งมั่น ทรงอุทิศพระวรกายอย่างมิรู้จักเหน็ดเหนื่อย ทรงเสียสละอย่างไม่มีเงื่อนไขเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของพสกนิกร บำบัดความทุกข์ยากเพื่อประโยชน์สุขของอาณาประชาราษฎร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ยากไร้ด้อยโอกาสในชนบทที่ห่างไกล โดยเน้นที่ภาคเกษตรที่เปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของประเทศมาแต่ครั้งโบราณกาล จวบจนปัจจุบันมีโครงการพัฒนานับพันในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาการเกษตรอย่างรอบด้าน นับเป็นพระราชภาระอันยิ่งใหญ่ ด้วยทรงระลึกเสมอว่าทุกข์ของประชาชน คือทุกข์ของพระองค์ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรชาวไทยอย่างล้นพ้นที่มีพระมหากษัตริย์ที่ทรงเปี่ยมด้วยพระอัจฉริยภาพ พระปรีชาสามารถ และพระเมตตาคุณพอที่มีต่อลูกอันทำให้คนไทยทุกคนจงรักภักดีต่อพระองค์อย่างสุดหัวใจ มิใช่เพียงขจรไปทั่วแผ่นดินไทย หากยังเป็นທີ່ประจักษ์ไปยังนานาประเทศจนได้รับสมญานามว่าทรงเป็น “กษัตริย์นักพัฒนาที่ทรงงานหนักที่สุดในโลก”

๑ การพัฒนาและอนุรักษ์ดิน ๑

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเริ่มงานพัฒนาประเทศ งานจัดและพัฒนาที่ดินเป็นงานแรกๆ ที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญ ด้วยทรงเห็นว่า ที่ดินเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นมากเช่นเดียวกับเรื่องน้ำ จึงได้ทรงเริ่มโครงการจัดพัฒนาที่ดินหุบกะพงตามพระราชประสงค์ เมื่อปี พ.ศ. 2511 โดยให้เกษตรกรเข้าไปทำกิน มีส่วนราชการต่างๆ ช่วยเหลือราษฎรบุกเบิกพลิกผืนดินที่แห้งแล้งขาดความอุดมสมบูรณ์แห่งนี้ ให้สามารถผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารได้อีกครั้งหนึ่ง จุดมุ่งหมายของการดำเนินงานระยะนั้น คือ มุ่งแก้ไขปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินของเกษตรกรเป็นเบื้องต้น

หลังจากงานจัดพื้นที่ทำกินในระยะแรกแล้ว ทรงขยายขอบเขตงานพัฒนาที่ดินด้านอื่นๆ โดยเริ่มงานทางด้านวิชาการ ที่เน้นเฉพาะเรื่องมากขึ้น มีการวิเคราะห์และวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ และให้เหมาะสมกับลักษณะสภาพดินที่มีสภาพธรรมชาติและปัญหาที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละภูมิภาค เช่น ปัญหาเรื่องการเสื่อมโทรมของดิน และการพังทลายของดินในพื้นที่ลาดชัน และขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม จึงทรงพระราชทานพระราชดำริให้ใช้หญ้าแฝก ซึ่งเป็นพืชที่มีระบบรากลึก แผ่กระจายลงไปในดินตรงๆ เป็นแผงเหมือนกำแพงช่วยกรองตะกอนดินและรักษาหน้าดิน ป้องกันการพังทลายของหน้าดินและช่วยเก็บความชื้นเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ แทนการใช้เพียงแต่วิธีกล ซึ่งยุ่งยากสำหรับชาวบ้านในพื้นที่ห่างไกลและใช้เงินทุนสูง

นอกจากนั้น ยังทรงพระราชทานแนวพระราชดำริในการพัฒนาและอนุรักษ์ดินเพื่อการเกษตรกรรม เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น อาทิ กระบวนการปรับปรุงสภาพดินเปรี้ยวเพื่อให้เหมาะสมแก่การเพาะปลูก หรือโครงการแก้มลิงดิน ซึ่งได้รับการจัดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ เลขที่ 22637 เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2550 โครงการในพระราชดำรินี้มีประโยชน์ต่อเกษตรกรรมมหาศาล เพราะเป็นการปรับปรุงสภาพดินเปรี้ยว ให้เป็นดินที่มีสภาพเหมาะสมสำหรับปลูกพืชชนิดต่างๆ ได้ โดยใช้วิธีการเลียนแบบธรรมชาติ เร่งปฏิกิริยาทางเคมีในดิน ทำให้ดินเป็นกรดจัดจนถึงขั้น **“แก้มลิงดินให้เปรี้ยวสุดขีด”** จากนั้นจึงหาวิธีการปรับปรุงดินดังกล่าวให้สามารถปลูกพืชได้

จากพระราชกรณียกิจในการพัฒนาทรัพยากรดิน โดยเฉพาะด้านการเกษตร องค์การสหประชาชาติ (UN: United Nations) จึงประกาศให้วันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี ซึ่งตรงกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็น **“วันดินโลก” (World Soil Day)** เพื่อเทิดพระเกียรติในด้านการปกป้องและพัฒนาทรัพยากรดินอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ และองค์กรต่างๆ ได้ร่วมกันเฉลิมฉลองวันดินโลก เผยแพร่ และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรดินต่อไป

๑ การพัฒนาแหล่งน้ำ ๑

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงให้ความสนใจพระราชทานเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำมากกว่าโครงการพัฒนาอื่นเนื่องมาจากพระราชดำริประเภทอื่น ทรงให้ความสำคัญในลักษณะ **“น้ำคือชีวิต”** ด้วยว่าประชาชนต้องมีน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค เพาะปลูก โครงการตามพระราชดำรินี้ในการพัฒนาแหล่งน้ำจึงครอบคลุมทั้งโครงการขนาดใหญ่ที่สามารถแก้ไขปัญหาทั้งภัยแล้งและน้ำท่วมได้ ไปจนถึงโครงการขนาดกลางและเล็กจำพวกฝาย อ่างเก็บน้ำ โดยคำนึงถึงลักษณะของภูมิประเทศ สภาพแหล่งน้ำ ความเหมาะสมด้านเศรษฐกิจประชาชน และผลกระทบจากโครงการ มาเป็นหลักในการพิจารณา หลีกเลี่ยงการเข้าไปสร้างปัญหาความเดือดร้อนให้กับคนกลุ่มหนึ่งโดยสร้างประโยชน์ให้กับคนอีกกลุ่มหนึ่งไม่ว่าประโยชน์นั้นจะมีความเหมาะสมเพียงใดก็ตาม

โครงการตามพระราชดำรินี้ในการพัฒนาแหล่งน้ำมีอยู่มากมาย ที่พวกเรารู้จักกันเป็นอย่างดี อาทิ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จังหวัดลพบุรี และจังหวัดสระบุรี สร้างขึ้นเพื่อให้มีน้ำไว้ใช้ในการเกษตรฤดูแล้ง และป้องกันบรรเทาน้ำท่วมบริเวณลุ่มน้ำป่าสัก และลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างในฤดูน้ำหลาก รวมถึงบรรเทาปัญหาน้ำเน่าเสียในเขตกรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่ในภาคกลาง อีกทั้งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา และสถานที่ท่องเที่ยวทั้งตามอีกแห่งหนึ่ง รวมถึงโครงการแก้มลิง ซึ่งแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยการขุดลอกคลองสายฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาให้เป็นคลองพักน้ำขนาดใหญ่คล้ายกับลักษณะของ **“แก้มลิง”** แล้วระบายน้ำออกสู่ทะเล โดยใช้หลักทฤษฎีแรงโน้มถ่วงของโลก

หรือน้ำขึ้นน้ำลงตามธรรมชาติ ซึ่งปัจจุบันโครงการแก้มลิงยังได้ขยายการดำเนินงานไปยังพื้นที่ต่างๆ อาทิ โครงการบรรเทาอุทกภัยตามพระราชดำริ (แก้มลิงหนองใหญ่) จังหวัดชุมพร และโครงการบรรเทาอุทกภัยพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา

นอกจากการพัฒนาแหล่งน้ำบนดินแล้ว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระราชทานทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรแหล่งน้ำในบรรยากาศ หรือที่ชาวไทยรวมถึงนานาชาติรู้จักกันในชื่อของ **“โครงการฝนหลวง”** ได้รับการจดสิทธิบัตรการประดิษฐ์เลขที่ 13898 เรื่อง การดัดแปรสภาพอากาศเพื่อให้เกิดฝน (ฝนหลวง) ซึ่งแสดงถึงพระอัจฉริยภาพทางด้านการประดิษฐ์คิดค้นของพระองค์เป็นอย่างมาก โครงการนี้เริ่มจากปัญหาภัยแล้งในประเทศไทย โดยเฉพาะภาคอีสาน ซึ่งพระองค์ทรงทอดพระเนตรเห็นว่าท้องฟ้านั้นมีเมฆมากแต่ฝนไม่ตก จึงเห็นว่าน่าจะทำฝนเทียมขึ้นมาได้ หลังจากผ่านกระบวนการทดลองก็สำเร็จออกเป็นโครงการฝนหลวง ซึ่งเป็นกรรมวิธีการทำฝนทั้งในระดับเมฆอุ่นที่ระดับต่ำกว่า 10,000 ฟุต และเมฆเย็นที่ระดับสูงกว่า 10,000 ฟุตพร้อมๆ กัน ซึ่งทรงเรียกขั้นตอนนี้ว่า **“ซูเปอร์แซนด์วิช”** จากนั้นจึงใช้สารเคมีที่สามารถชักนำไอน้ำจากมวลอากาศได้ไปก่อวุ้นก้อนเมฆเป็นขั้นก่อวุ้น ตามด้วยเลี้ยงให้อ้วน ให้อ้วนเมฆนั้นก่อตัวขึ้น โดยพิจารณาลักษณะการเติบโตของเมฆ บริเวณเมฆและการเกิดฝนในวันนั้นๆ เป็นหลัก และขั้นสุดท้ายโจมตี จนเกิดเป็นฝนหลวงเพื่อปวงประชาได้มีน้ำกินน้ำใช้ ทำการเกษตรให้พืชผลเติบโต

๑ การพัฒนาด้านปศุสัตว์ ๑

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงสนพระราชหฤทัยต่อการพัฒนาปศุสัตว์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเกษตรกรรมสาขาอื่น หนึ่งในพระราชวิสัยทัศน์อันกว้างไกล คือ ทรงเล็งเห็นว่า อาชีพการเลี้ยงโคนมจะช่วยให้ชาวไทยได้บริโภคอาหารที่มีคุณค่า ทั้งยังช่วยให้เกษตรกรได้มีอาชีพที่มั่นคงและเป็นหลักแหล่ง ไม่ต้องบวกรุกทำไร่เลื่อนลอย การพัฒนาการเลี้ยงโคนมอย่างจริงจังเริ่มปรากฏขึ้น เมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเดนมาร์ก เมื่อปี พ.ศ. 2503 และอีก 2 ปีต่อมา รัฐบาลเดนมาร์กได้ให้การสนับสนุนโครงการส่งเสริมกิจการโคนม ชื่อว่า **โครงการฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก** ตั้งอยู่ที่ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จึงเป็นจุดกำเนิด **“การเลี้ยงโคนม”** อาชีพพระราชทานที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรไทยมายาวนานและยั่งยืน จากนั้นในปี พ.ศ. 2514 รัฐบาลไทยได้รับโอนกิจการฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก จัดตั้งเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีชื่อว่าการส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย พร้อมทั้งได้กำหนดให้วันที่ 17 มกราคมของทุกปี เป็นวันโคนมแห่งชาติ

อีกหนึ่งในพระมหากรุณาธิคุณ คือ โครงการธนาคารโค-กระบือ ด้วยในการเสด็จพระราชดำเนินออกตรวจเยี่ยมราษฎรได้ทรงทราบว่าเป็นเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตแล้วแทบไม่เหลือเงินเลย เพราะต้องนำไปจ่ายเป็นค่าเช่าโค-กระบือเสียเกือบหมด จึงทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้กรมปศุสัตว์จัดตั้งธนาคารโค-กระบือเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีโอกาสได้มีโค-กระบือไว้ใช้แรงงานเป็นของตนเอง โดยการให้ยืมเพื่อการผลิตหรือวิธีการอื่นในราคาถูก กรมปศุสัตว์จึงได้นำโค-กระบือจำนวน 280 ตัว ไปให้ความช่วยเหลือในพื้นที่โครงการพัฒนาที่ราบเชิงเขา จังหวัดปราจีนบุรี เป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2522 จนถึงปัจจุบันมีการพัฒนาขยายการดำเนินงานครอบคลุมไปทั่วประเทศ และเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้แสดงมุทิตาจิตบริจาคหรือได้ชีวิตโค-กระบือ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลด้วย

๑ การประมง ๑

จุดประสงค์หลักของโครงการในพระราชดำริด้านการประมงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช คือ การผลิตอาหารราคาถูกจากปลา ซึ่งโครงการด้านการประมงระยะแรกเริ่มของพระองค์โครงการหนึ่ง คือ การขยายพันธุ์ปลานิลจำนวน 50 ตัว ซึ่งเป็นของกำนันจากองค์พระจักรพรรดิอะกิฮิโตะ เมื่อปี พ.ศ. 2508 ครั้งยังทรงดำรงพระอิสริยยศมกุฎราชกุมารแห่งประเทศญี่ปุ่น ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ทดลองเลี้ยงจนเจริญเติบโตและแพร่ขยายพันธุ์ได้เป็นอย่างดีในบ่อทดลองภายในพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ต่อมาจึงได้พระราชทานชื่อว่า **ปลานิล** โดยมีที่มาจากชื่อแม่น้ำไนล์ (Nile) ที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยดั้งเดิม หรือชื่อวิทยาศาสตร์ **Tilapia Nilotica** และพระราชทานลูกจำนวน 10,000 ตัว แก่กรมประมง เพื่อเพาะพันธุ์และแจกจ่ายไปยังสถานีประมง 15 แห่งทั่วประเทศ ปลานิลนับเป็นแหล่งอาหารโปรตีนราคาถูกที่ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย ปัจจุบันได้มีการเพาะเลี้ยงอย่างแพร่หลาย

๑ การพัฒนาด้านพืช ๑

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาพืชผลการเกษตรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านข้าวไทย พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสต่างๆ เกี่ยวกับข้าวหลายด้าน อีกทั้งมีพระราชดำริและทรงดำเนินการเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาข้าว การทดลองและวิจัยโครงการสวนพระองค์ มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อสนับสนุนงานวิจัยข้าว โดยเฉพาะการทดลองเกี่ยวกับการผลิตข้าวอย่างครบวงจร ภายในบริเวณพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

ในปี พ.ศ. 2504 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมการข้าวในเวลานั้น (ปรับเป็นกรมวิชาการเกษตรในเวลาต่อมา) ดำเนินการจัดทำแปลงนาบริเวณสวนจิตรลดา เพื่อนำพันธุ์ข้าวต่างๆ มาปลูกทดลอง ทำการศึกษา โดยในครั้งแรกทรงขับรถไถนาเตรียมแปลงหว่านข้าว และทรงเกี่ยวข้าวด้วยพระองค์เอง ปัจจุบันแปลงนาข้าวทดลองเป็นที่ปลูกข้าวพันธุ์ดี ซึ่งส่งเสริมให้ชาวนาปลูกในภาคต่างๆ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่เก็บเกี่ยวได้จากนาข้าวทดลองจะนำไปใช้ในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และนำไปบรรจุของเล็กๆ จัดเป็น “พันธุ์ข้าวทรงปลูกพระราชทาน” แจกจ่ายให้กับพสกนิกรและเกษตรกรทั่วประเทศ เพื่อเป็นสิริมงคลในการประกอบอาชีพ

๑ การพัฒนาระบบสหกรณ์ ๑

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงย้ายอยู่เสมอ ให้ใช้หลักการของสหกรณ์มาแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนของเกษตรกร ทรงพิจารณาเห็นว่า เกษตรกรไม่ควรรอคอยความช่วยเหลือจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว ควรฝึกหัดช่วยเหลือดูแลตนเอง รู้จักพัฒนาอาชีพและร่วมมือร่วมใจรวมกันเป็นกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยนำหลักการของสหกรณ์มาใช้ในการพัฒนากลุ่มของตน ดังนั้น พระองค์จึงทรงส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรขึ้นในพื้นที่พัฒนาตามโครงการจัดพัฒนาที่ดินตามพระราชดำริต่างๆ ทั่วประเทศ อาจกล่าวได้ว่าเริ่มต้นมาตั้งแต่การจัดตั้งหมู่บ้านหูกะพง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งใช้หลักการ “หมู่บ้านสหกรณ์” มาทำการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ ทรงมีพระราชประสงค์ให้นำระบบสหกรณ์ไปใช้ให้แพร่หลายในสถาบันทุกหมู่เหล่า ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศเป็นปึกแผ่นมั่นคง

๑ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๑

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานปรัชญาในการดำรงชีวิตแก่ประชาชนชาวไทยทุกระดับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ไม่ใช่เฉพาะผู้ที่ทำการเกษตร แต่ยังรวมถึงผู้ประกอบการอาชีพอื่นๆ ด้วย เนื่องจากมิได้หมายความว่าทุกคนต้องผลิตอาหารเอง ไม่ต้องใช้เงินทอง ต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น ต้องพอประมาณตามอัตภาพ รู้จักตนเองเป็นสำคัญ โดยยึดหลักความพอเหมาะพอดี มีเหตุมีผล และความไม่ประมาท มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาชีพ รู้จักประมาณตน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง เป็นแนวทางในการแก้ไขให้รอดพ้นและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่องยาวนาน ดำรงชีวิตเป็นแบบอย่างอย่างสมบูรณ์แบบแก่พสกนิกรชาวไทย

๑ เกษตรทฤษฎีใหม่ ๑

เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัสถึง “แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่” ในวันเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อปี พ.ศ. 2537 ประชาชนชาวไทยยังได้มองลึกถึงแก่นของแนวคิดนี้เท่าใดนัก เนื่องด้วยต้นตอด้วยความเฟื่องฟูทางเศรษฐกิจ จวบจนวิกฤตเมื่อปี พ.ศ. 2540 ได้กระตุ้นให้ทุกคนหันกลับมามองสิ่งที่ตนเองมี พระองค์ทรงชี้แนะราษฎรที่ได้รับความทุกข์ยากอีกครั้ง ด้วยการให้กลับไปใช้หลักการดำรงชีวิตพออยู่พอกินอย่างที่เป็นมา โดยเมื่อปี พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2541 ได้มีการสร้างแปลงทดลอง พร้อมกับขุดบ่อน้ำที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งประเทศ เพื่อเป็นตัวอย่างที่แสดงถึงเกษตรทฤษฎีใหม่ แนวคิดนี้ได้ขยายวงกว้างตั้งแต่เกษตรกรที่ยากจนไปถึงองค์กรขนาดใหญ่ ตลอดจนนักวิชาการและผู้วางนโยบายของชาติ

เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ แนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน โดยแบ่งพื้นที่เป็นส่วนๆ คือ พื้นที่น้ำ พื้นที่ดิน เพื่อเป็นที่นาปลูกข้าว พื้นที่ดินสำหรับปลูกพืชไร่ชนิดต่างๆ และที่สำหรับอยู่อาศัยและเลี้ยงสัตว์ ในอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งปรับได้ตามบริบท แม้ว่าที่ดินจะมีขนาดเล็กแต่ต้องก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีหลักการสามขั้นตอนที่เป็นแนวทางไปสู่การพึ่งพาตนเองของเกษตรกร **ขั้นแรก** คือ การปรับใช้ประโยชน์จากผืนดิน เพื่อกระจายแหล่งรายได้ และพัฒนาแหล่งน้ำ หลังจากเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้ว **ขั้นที่สอง** คือ การส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันด้วยการแบ่งปันความรู้ความชำนาญ **ขั้นสุดท้าย** คือ การมุ่งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและภาคเอกชน ด้วยการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือเกษตรกรที่มีหนี้สินล้นพ้นให้หลุดจากรูปแบบการเกษตรที่ก่อหนี้สินแบบไม่สิ้นสุด และการปลูกพืชชนิดเดียวในปริมาณมาก โดยอาศัยสารเคมีและปุ๋ยวิทยาศาสตร์เพื่อเพิ่มผลผลิต

สรวมศิรผคมบรมกษัตริย์
 ถวายพระเกียรติพระจริยวัตรจรัสงาม
 ยามพระบาทยาตรยังย้งทุกย่าน
 เมื่อร้อนแล้งน้ำแห้งหายได้อับจน
 คราน้ำมากหลากเห็นเป็นภัยยิ่ง
 ทั้ง “แก่งดิน” สิ้นเค็มราษฎร์เฝ้าใจ
 ทรงส่งเสริมนวัตกรรมทำการเกษตร
 ทรงพัฒนาดินน้ำคำชีพชน
 พระปรีชาเพื่อประชาได้ผาสุก
 เศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงกายใจ
 พระมหากษัตริย์คุณการุณย์ราษฎร์
 น้อมเกล้าฯ ทำตามครรถองปองความดี
 เสด็จสู่สวรรคาลัยไถ้นิรมิต
 ๘ ประทับสถิตกลางดวงใจไทย

พระมิ่งจักรรัฐราชฤทธิ์ชาติสยาม
 หนึ่งพระนามราชจักรีวงศ์องค์ “ภูมิพล”
 ชลประทาน ๘ สฤทธิสัมฤทธิผล
 ทรงแก้กลด้วยฝนหลวงแล้งล่วงไป
 พระราชดำริ “แก้มลิง” สิ่งแก้ไข
 ฟื้นฟูไรได้ทำกินท้องถิ่นตน
 ทรงขยายขอบเขตเศรษฐกิจ
 จึงรอดพ้นผ่านเคราะห์เพราะน้ำพระทัย
 ๘ ชีทางห่างทุกข์ผ่านยุคสมัย
 อยู่อย่างไรให้พอเพียงเพื่อพอดี
 ปวงข้าบาทบังคมก้มเกศ
 ตั้งเคยมีพระยุคลบาทเป็นจักรชัย
 ณ ดวงจิตตราบตรงอสงไขย
 คงพระเกียรติเกริกไกรไปนิรันดร์

“ปวงข้าพระพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อม รำลึกในพระมหากษัตริย์คุณหาที่สุมิได้”
 ข้าพระพุทธเจ้า คณะผู้จัดทำวารสารสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 (นางสาวณัฐนา ภควัฒน์โกศล นักวิชาการเผยแพร่ กองเกษตรสารนิเทศ ประพันธ์)

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ภาพ

ภาพปกหน้าโดย คุณจักรกฤษณ์ ไชยพิเดช จาก Facebook: Art of EidMu
 ภาพพระราชกรณียกิจจาก สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ www.nat.go.th

แหล่งข้อมูล

หนังสือ “เกษตรกรรมตามรอยยุคลบาท: ภูมิคุ้มกันประชากรราษฎร์ที่ยั่งยืน” โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2556)
 หนังสือ “ทบทวนการพัฒนากิจการเกษตรตามรอยยุคลบาท” โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2556)
 หนังสือชุด “60 ปี ครองราชย์ ประโยชน์สุข ประชาราษฎร์” โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550)
 มุลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ www.thairice.org